

Az általánosításra és a rendszerezettségre törekvést tükrözi a mű egészének felépítése, amelyről kiváló képet ad a tartalomjegyzék. Ritka alkalom, hogy a recenzens egy tartalomjegyzéket emeljen ki a műből, de most ezt teszi, mivel jelen esetben ez olyan karakteresen, átláthatóan, logikusan elrendezett, hogy a szakmabelinek a mű világos vázát adja, egyben irányít és fogalmakat vezet be. Ebbe a tartalomjegyzékbe bele lehet állítani a nyelvoktatást, és akár a könyv végigolvasása nélkül is lényeges konzekvenciákat lehet levonni a nyelvoktatásra és a szerző rendszerszemléletére vonatkozólag egyaránt. Itt is, és a mű egészében is bátran él az új fogalmak bevezetésével, vagy az eddig még fogalmakba nem szorított dolgok megrajzolásával és megnevezésével (pl. prekommunikatív feladatok, tranzakciós feladatok, szimulációs feladatok, tevékenykedtetés, a „mélyvíz-stratégia”, álszituatív drillek stb.). Az általánosításra, a rendezettségre és a fogalmi megragadásra való törekvés bátorsága kézikönyv és segédkönyv jellegű művé avatja az alkotást. Ez azt is jelenti, hogy fejezetenként, alcímenként vagy címszavanként is értelmezhető és (újra)olvasható a munka. A könyv a „kommunikatív elmélettől és szemlélettől” a „kommunikatív feladatokig” tart, azaz az elméleten át a mindennapi gyakorlati munkáig vezet: és sehol sincs szakadék az elméleti és a gyakorlati fogalmak között, viszont van meggyőző szakmai átvezetés egyikből a másikba. Ez adja a mű teljes szakmai hitelét, és egyben erősíti a fentebb említett kézikönyv jellegét. Aki olvassa, automatikusan beavatódik a nyelvpedagógia, a kommunikativitás modern fogalomkörébe. Mindezt jelentősen tovább segítik a műben található táblázatok, grafikák, regulációs felsorolások, de nemcsak segítik, hanem önálló továbbgondolásra – az egyéni tanári úttal, módszerrel való összevetésre, revízióra is – serkentenek.

A szerző a következőket írja művében: „A nyelvpedagógia akkor hajtana végre igazi minőségi ugrást, ha az alkotó nyelvhasználatot sikerülne a nyelvoktatás központjába helyezni” (94). E minőségi ugrás igénye és szakmai segítése érdekében íródott a könyv, mely az élő és alkotó nyelvhasználatot igenlő nyelvpedagógia egyik alapműveként sorolható be a könyvtári katalógusokba, illetve a nyelvoktatók rendre újraolvasható, újra fellelhető műveinek gyűjteményébe.

Sturcz Zoltán

Uzonyi Pál

Rendszeres német nyelvtan

Aula Kiadó, Budapest, 1996, 1088 p.

Bár nem az első magyarul írt német nyelvtan (a szerző gyakran utal is „elődjére”), Uzonyi Pál munkája impozáns terjedelmén túl – csupán a részletes tartalomjegyzék 15 oldalon mutatja be a kb. ezer oldalra „sűrített” információt a hangtól a szövegig! – több vonatkozásban is olyan nívó, amely minden lényeges szempontból megfelel egy nyelvtani kézikönyvvel (*Referenzgrammatik, Anwendungsgrammatik*) szemben támasztott elvárásoknak.

Az utóbbi évek germanisztikájára jellemző kölcsönös közeledés a didaktika és a nyelvészet között a nyelvtan olykor hevesen vitatott szerepének konszolidálásához vezetett, ami egyrészt a tananyagok adekvát nyelvészeti megalapozottságában nyilvánul meg, másrészt abban a felismerésben, hogy – főképpen, ami a nyelvtanulást illeti – nemcsak egyféle, hanem nagyon sokféle nyelvtan létezik. A gondos analízis – de kisvártatva a könyvesboltok is – a legkülönbözőbb céloknak és

csoportoknak megfelelő grammatikák szinte áttekinthetetlen tömegét zúdították a nyelvoktatásra. Egyre aktuálisabbá vált tehát egy több célt szolgáló nyelvtan (*Mehrzweckgrammatik*), egy szintézis gondolata. Uzonyi Pál kézikönyve ilyen szintézis, „amelynek helye a könyvespolcon rögtön a szótárak mellett van”, amelyben „szinte minden megtalálható”, és éppen ezért majdnem mindenkinek ajánlható, a nyelvvizsga előtt álló tanuló-tól a leendő vagy már németet oktató tanárig (23).

A német nyelvről írt, első fejezetben (35–53), mely hagyományosan nem része a rendszerező leírásoknak, a szerző bemutatja a német nyelv szinkrón és diakrón változatait, a nyelvjárásokat és rétegnyelveket, és foglalkozik a magyarországi néemetséggel is. A bőséges és hasznos információ mellett a stílus élvezetes, a téma számára megnyerő. Már itt, az elején nyilvánvaló az egyszerű megfogalmazásra és az érthetőségre való törekvés, amely a munka egészét jellemzi. A második rész, a *Hangtan* (57–153) jól ötvözi a részterületek, a fonetika és a fonológia elméleti, valamint gyakorlati komponenseit, lényeges fogalmakat (hang, fonéma, betű stb.) tisztáz, részletesen bemutatja a standard kiejtés szerint (*Hochlautung*) képzett hangok sajátosságait, kiemelve – főképpen a szupraszegmentális elemek kapcsán – a hangzó beszéd jelentőségét. A könyv két további értékes sajátosságával ismerkedünk meg először ebben a fejezetben: a magyar és a német nyelv kontrasztív bemutatásával (a hangrendszerek összevető ábrázolása) és az egyes aldiszciplínák összefonódásával („Syntetizität”), pl. a változó hangsúlyú igekötők csoportjánál (127), ahol a szerző a jelenségeket komplex morfológiai és szemantikai összefüggésükben írja le. A kontrasztivitás nemcsak a számos összevető fejezetekre jellemző, hanem a könyv szinte minden ol-

dalán jelen van, különös tekintettel a kevésbé szembetűnő aspektusokra, melyek az idegen nyelv tanulása során gyakori hibaforrások lehetnek, valamint olyan jelenségekre, melyeknek rendszere nehezebben összevethető (pl. a melléknévragozás). Ez annál is inkább figyelemre méltó, mivelhogy rendszeres német-magyar kontrasztív grammatika mind ez idáig nem született, és Uzonyi ahelyett, hogy a cél (nyelvoktatás) szempontjából releváns részeket más művekből átvette, illetve átdolgozta volna, saját maga írta azokat meg. Az *Alaktan* (165–627) és a *Mondattan* (697–925) a *Rendszeres német nyelvtan* legterjedelmesebb és legrészletesebb fejezetei. A szófajok felosztása után – mely inkább gyakorlati kriteriumokat vesz figyelembe – az ige (185–397) és a főnév (399–465) alapos bemutatása következik. A könyv magyar anyanyelvűeknek készült, és részletessége, valamint a nagyobb fokú explicitálásra való törekvése szorosán összefügg használójának külső szemléletével (*Außenperspektive*), illetve az anyanyelvűekre jellemző kompetencia hiányával. Ez többek között azzal is jár, hogy számos, a nyelvtanulás szempontjából igen hasznos lexikonrészletet találunk a könyvben (pl. a rendhagyó igék 338–343; a gyakoribb igei-névszói szókapcsolatok 378–391; a gyakoribb utalószók 884; a magyartól eltérő vonzatstruktúrák listája 895–899; stb.). Alapvető kvalitása a szóban forgó fejezeteknek továbbá a nyelvi struktúrák és funkciók részletes leírása, valamint az egymással való viszonyuknak kontrasztív bemutatása. Számtalan, a helyes megfeleltetés szempontjából lényeges különbségre derül fény – pl. a múlt idő (293), a függő beszéd (239) az előljárószók (593) esetében stb. –, melyekre a hazai germanisztika már eddig is felhívta a figyelmet. Bár a leginkább alkalmazott szintaktikai modell a függőségi modell (a mondatrészek hagyományos